

Etimologic, digresiunea e plecare, părăsire, despărțire, deviere de la drumul mare, al tuturor, încălcarea a unei datorii. Toate constrângerile ivite când citești o carte cu creionul în mână se vindecă prin digresiuni. Nimic mai încântător decât visarea lăaturalnică, ispitirea unei cărării personale în răspăr față de unicele textului celuilalt. Rândurile din acest colț de pagină sînt astfel de încântări.

digresiuni

Irina PETRAȘ

Despre cultura înaltă

Cultura înaltă (*high culture*) și cultura joasă, de masă (*low culture*) sunt concepte la modă, nici ele ferite de pericolul absolutizării. Relativizând, iarăși, le definesc din punctul de vedere al eficienței lor *existențiale*. Nu există, în cele din urmă, culturi *mari* și culturi *mici*, căci toate culturile sunt „mari” pentru comunitatea pe care o slujesc calmându-i neliniștile. Cele mici sunt mai degrabă „discrete”, adică mai puțin universalizate din pricini care nu țin neapărat de valoarea lor intrinsecă. Tot așa stau lucrurile când vorbim despre cultură înaltă și cultură joasă. Cultura înaltă este cea clasicizată, în sensul preferat de Eminescu al termenului: *classicus* = „de încredere”. Ea trimite la

opere (*ficțiuni*, în sensul cuprinzător de mai sus) pe care generațiile succesive le-au validat cu alegerea lor, cu re-lecturile personalizate. Cu precizarea că orice validare e remaniabilă, căci despre om este vorba.

Cel care posedă o cultură înaltă știe „tot ce s-a spus și s-a gândit mai bun de-a lungul secolelor” (după definiția lui Mathew Arnold). Însă aceste lucruri bune s-au spus și s-au gândit și în cultura populară, în cultura de masă și au fost înregistrate ca valori în tezaurul speciei umane. Pentru toate „ficțiunile” omeneste, indiferent de palierele unde se ivesc, există șanse mai mari sau mai mici de a rezista timpului, de a fi arhi-

vate în baza de date a umanității. Însă nimeni nu poate fi sigur că *el* se va număra printre aleși (exclud cazurile în care siguranța cu pricina ține de patologic). Îndoiala, deschiderea, generozitatea, interesul pentru ceilalți, respectul pentru diferență sunt trăsături prezente la majoritatea celor pe care îi înșirăm, fără a sta pe gânduri, la categoria „înalți”.

Dacă vorbim despre stricta actualitate, bătălia definirii se ascute. Cei care *au* o cultură înaltă nu sunt obligatoriu și cei care *fac* cultură înaltă. Un grup care se proclamă „de elită” și, totodată, unicul cu acces la „adevărata cultură”, precum și singurul în stare să o facă

încetează, pentru mine, să fie „de încredere”. Disprețul pentru „ne-elită”, și aceasta definită la fel de precar și abuziv ca elita, nu e nicidecum înalt. Cultura înaltă și cultura de masă alcătuiesc, dintotdeauna, împreună și numai împreună Cultura. Orice *loc comunitar* este un *spațiu de enunțare*. El este rezultatul pașilor, cuvintelor, gesturilor, faptelor care se întretaie în viața cotidiană, zi după zi. Secol după secol. Toate acestea închipuie o *textură*, o *rețea*. De rezistența și flexibilitatea urzelii ei depind *starea bună* și chiar *bunăstarea* comunității întregi.

Pe de altă parte, cultura joasă, cu toate formele ei, îmi pare mai bine situată căci e, nu de puține ori, la curent cu formele culturii înalte, chiar și atunci când se raportează polemic la ele, delimitându-se. Mai mult, formele culturii joase reușesc să-și demonstreze *utilitatea*. Altfel spus, ele știu că *valoarea de întrebuințare* are un cuvânt greu de spus când e vorba de Valoarea cu majusculă. Cred mai puternic și mai dezinhibat în „funcția hordică” a posterității, cea care lasă nemilos în urmă exemplarele debile. Și o face după reguli proprii și misterioase.

Probabil, nu există ființă omenescă – nici chiar cea cu țeava armei la tâmplă sau cu ștreangul de gât, ființă aflată, adică, în preclipa fatalității desprinderii de viața sa, de viața lumii, – care și-ar putea imagina, virtual, sau și-ar putea supune, real, că Dumnezeu nu ar mai iubi-o, nu ar mai avea grijă de ea, că ar fi uitat-o definitiv. Să creadă și să-și spună că Dumnezeu nu mai are nevoie de ea, ființa, persoana respectivă. Însă și „a nu avea în pază”, „a nu mai avea nevoie” e puțin spus, în comparație cu – ar crede omul foarte necăjit – că Dumnezeu pur și simplu îl... urăște! Nu, nu, sigur că Atoatecreatorul nu-și poate urî copilul, creatura...

Cam acesta ar fi fost și subtextul consolatoarei binecuvântări – parcă așa ceva ar fi putut să fie – a bătrâiorului boschetar, care șontăcăia pe peronul Gării de Nord și se adresa, în general, tuturor celor aflați pe bănci sau la ușa vagoanelor, celor care își cărau bagajele sau deja priveau de la geamurile rapidului, acceleratului sau personalului ce așteptau ora plecării:

– Dumnezeu vă iubește și vă are în pază! vorbea el către noi, călătorii, în general, sau în particular, oprindu-se în fața vreunei tinere sau unui tânăr din cei ce stăteau pe una din băncile pe jumătate ocupată de bagaje:

– Dumnezeu te iubește și are grijă de tine... Te are în pază... Să-ți fie calea fără primejdie și să ajungi cu bine...

După care, de primea sau ba ceva, pornea mai departe, târșându-și adidașii scofâlciți peste literele de jumătate de metru ale unei inscripții – direct pe peron, sub geamurile vagoanelor: „TE IUBESC, TAVI!” – „TE IUBESC” fiind scris cu vopsea, iar „TAVI” – cu cretă.

Unii dintre cei binecuvântați, la hurtă sau în particular,

din Basarabia

Leo BUTNARU

Binecuvântarea

scoteau leul nou sau câteva monede pe care i le ofereau necăjitului generos în benedictiuni, boschetar bătrâior care, la ale sale, arăta parcă mai deschis, mai senin, decât – în majoritatea lor – călătorii îngândurați ce dădeau evidente semne de oboseală, îngrijorare, nemulțumire, tristețe sau lehamite.

Binecuvântătorul se apropie de scara unui vagon al trenului București – Chișinău, mai bine zis – doar Chișinău – București tur-retur, – însă conductorul îl împiedică să urce. În genere, acest tren seamănă, oarecum, cu un fel de *cvasiînchisoare*

CFM-CFR pe roți, o detenție pe durata a 13 ore, trei din care sunt repartizate, asimetric, între vama Nicolina și celebra gară ce te înalță cu tot vagon – Ungheni. Însă, chiar oprit din tentativa de a urca în vagon și de a-i blagoslovi pe cei dinăuntru, bătrânul nu se dezminți, rostindu-și în continuare refrenul consolator, îmbărbătător, pentru unii:

– Dumnezeu vă iubește și vă are în pază... Vă urez cale fără primejdie și bun ajuns la cei dragi inimii domniilor voastre...

Unii din călătorii coborâră, lăsându-și obolul în palma canonitului, alții, dinăuntru, îl

îndemneau să se apropie de geamurile vagonului, de unde lăsa să scapete, legănat, bancnota... De lăsa să cadă monede, bătrânul le prindea în chipiul său zebrat în alb-vișiniu echipei de fotbal „Rapid”...

În fine, trenul-cvasiînchisoare-pe-13-ore pornește și, în monotonul său legănat-zdruncinat, sigur că îți vine să discuți cu condrumetul care ți-a fost repartizat la casa de bilete a gării; discutați despre... libertate. Despre ce altceva?

Așadar, colega, ce ar fi libertatea? Nimic altceva decât conștientizarea, cât mai lucidă, a necesităților. Da, sigur, și demnității de om... tuc-tuc, tuc-tuc... U-u-u!... Uf...

* * *

Pe la ora patru și ceva, în vagoane urcă grănicerii și vameșii, exercitându-și funcția în mersul trenului, cei dintâi verificând pașapoartele, ceilalți – interesându-se de bagajele călătorilor, din când în când mai întrebând:

– Droguri?... Arme?... Obiecte de preț?... Câtă valută aveți asupra dumneavoastră?

La un moment dat, însă, unul din vameși se așază pe bancheta din cușeta noastră, își puse geanta pe genunchi, scoțându-și chipiul cu cocardă și trecându-și palma peste frunte. Privi la condrumetul meu, apoi spre mine, zicând: – Frați basarabeni, v-ați născut în cămașă... Cu toate chinurile prin care ați trecut și mai treceți,

aveți, totuși, ceva noroc.... Se vede că Dumnezeu nu v-a uitat cu totul și vă mai iubește... Are El grijă de voi... de noi...

...Curând, prin vagoane călătorii se treziseră de-a binelea și, înfrigurați, nu discutau decât despre un singur lucru: minunea lui Dumnezeu – pentru că nu putea să fi fost altceva! – prin care se reușise a evita o groaznică avarie – coliziunea dintre trenul nostru și o garnitură de vagoane-cisterne încărcate cu azotat de amoniu – așa ceva...

– Slavă ție, Doamnel rostea, febril, cineva dintre călători.

În fine, trenul ajunsese la Nicolina ieșeană, grănicerii și vameșii ne urară drum bun, coborând. Cu titlu de excepție – de, se mai întâmplă uneori, – ne permise și nouă să coborâm, scurt, din vagoane, să respirăm aerul proaspăt al preînзорirii. În iunie, pe la ora patru jumătate-cinci, deja se luminează, lumea se pune în mișcare.

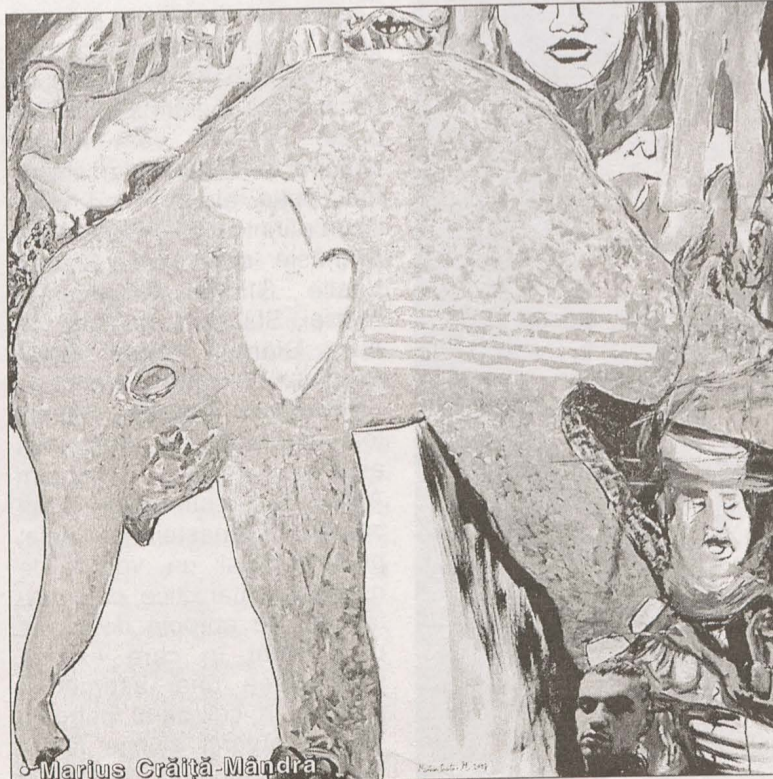
La un moment dat, de undeva dinspre vagoanele din spate, răsună o voce care ne era oarecum cunoscută... Ah(a), o auzisem și aseară, în Gara de Nord:

– Dumnezeu vă iubește și vă are în pază...

Era același bărbat bătrâior sau un altul?... Acesta părea să nu șchiopăteze... Sau, poate, aseară doar ni se păruse că generosul binecuvântător ar fi alignit... Nu este exclus ca el să fi ajuns ceva mai înainte, cu un tren ce avu prioritate...

Conductorul vagonului nostru se îndreptă spre boschetarul canonit și-i puse în mână o bancnotă. Mai mulți dintre noi făcurăm la fel...

– Dumnezeu vă iubește și vă are în pază... Vă urez cale fără primejdie și bun ajuns la cei dragi inimii domniilor voastre...

Marius Crăiță-Mândra